

II

(Retsakter vedtaget i henhold til traktaterne om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab/Euratom, hvis offentliggørelse ikke er obligatorisk)

AFGØRELSER OG BESLUTNINGER

KOMMISSIONEN

KOMMISSIONENS BESLUTNING

af 13. september 2006

om en procedure i henhold til artikel 81 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab

(Sag nr. COMP/F/38.456 — Bitumen (NL))

(meddelt under nummer K(2006) 4090)

(Kun den tyske, den engelske, den franske og den nederlandske udgave er autentiske)

(2007/534/EF)

1. OVERTRÆDELSEN I HOVEDTRÆK

- (1) Beslutningens adressater deltog i en enkelt og vedvarende overtrædelse af artikel 81 i traktaten om oprettelse af Det Europæiske Fællesskab, som indebar fastsættelse af priserne på vejanlægsbitumen i Nederlandene.

1.1. Sektoren for vejanlægsbitumen

- (2) Bitumen er et biprodukt fra olieproduktion. Normalt produceres det ved destillation af specifikke svære råolier. Forskellige råolier og raffineringskonfigurationer giver forskellige typer bitumen, som yderligere kan modificeres ved tilsætning af polymerer for at øge præstationen. Bitumen anvendes hovedsagelig til fremstilling af asfalt, hvor det virker som bindemiddel, der binder de andre materialer sammen. Den resterende del af bitumenproduktionen anvendes til forskellige andre industriformål.
- (3) Det produkt, der er genstand for denne beslutning, er alt bitumen, der anvendes til vejanlæg og lignende formål. Det omtales også som penetrationsbitumen og vejbitumen. I det følgende benævnt »vejanlægsbitumen«.
- (4) Undersøgelsen viste, at kartellet dækkede Nederlandene. Dette markeds værdi udgjorde ca. 62 mio. EUR i 2001, som var det sidste hele overtrædelsesår. Et særligt træk ved ordningerne er, at samordningen fandt sted ikke blot blandt sælgerne, hvilket normalt er tilfældet, men også

blandt sælgerne og køberne i fællesskab. Otte ud af ni leverandører af vejanlægsbitumen og de seks (nu fem) største vejanlægsfirmaer, som var købere af produktet, deltog i kartellet.

- (5) De adressater, der er nævnt nedenfor, deltog i en enkelt og vedvarende overtrædelse af EF-traktatens artikel 81, som dækkede det nederlandske område, og hvis hovedtræk var, at leverandører og købere i fællesskab aftalte priser og rabatter på det pågældende produkt.

1.2. Adressater og overtrædelsens varighed

- (6) Følgende virksomhedsgrupper og deres enkelte selskaber har i den angivne periode deltaget i overtrædelsen (nogle af dem gøres ansvarlige som moderselskaber); det bemærkes, at der for visse virksomhedsgrupper er mere end et selskab, der er adressat for beslutningen:

Leverandører:

- a) BP: BP plc. fra 1. april 1994 til 15. april 2002, BP Nederland BV fra 1. april 1994 til 1. januar 2000 og BP Refining & Petrochemicals GmbH fra 31. december 1999 til 15. april 2002
- b) Esha: Esha Holding BV, Smid & Hollander BV og Esha Port Services Amsterdam BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002

- c) Klöckner: Klöckner Bitumen BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002 og Sideron Industrial Development fra 1. januar 2000 til 15. april 2002
- d) Kuwait Petroleum: Kuwait Petroleum Corporation, Kuwait Petroleum International Ltd og Kuwait Petroleum (Nederland) BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002
- e) Nynäs: AB Nynäs Petroleum og Nynäs Belgium AB fra 1. april 1994 til 15. april 2002
- f) Shell: Shell Petroleum NV, The Shell Transport and Trading Company Ltd og Shell Nederland Verkoopmaatschappij BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002
- g) Total: Total Nederland NV fra 1. april 1994 indtil 15. april 2002 og Total SA fra 1. november 1999 til 15. april 2002
- h) Wintershall: Wintershall AG fra 1. april 1994 indtil 31. december 1999.

Købere:

- i) Ballast Nedam: Ballast Nedam NV og Ballast Nedam Infra BV fra 21. juni 1996 til 15. april 2002
- j) BAM: BAM NBM Wegenbouw BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002 og Koninklijke BAM Groep NV fra 1. november 2000 til 15. april 2002
- k) Dura Vermeer: Vermeer Infrastructuur BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002, Dura Vermeer Groep NV fra 13. november 1998 til 15. april 2002 og Dura Vermeer Infra BV fra 1. juli 2000 til 15. april 2002
- l) HBG: HBG Civiel BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002
- m) Heijmans: Heijmans NV og Heijmans Infrastructuur BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002
- n) KWS: Koninklijke Volker Wessels Stevin NV og Koninklijke Wegenbouw Stevin BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002.

1.3. Kartellets virkemåde

- (7) Karteladfærden kan beskrives som fastsættelse af priser for vejanlægsbitumen i Nederlandene mellem leverandø-

erne, mellem de største købere og mellem disse leverandører og købere.

- (8) Beviserne for kartellets eksistens dækker perioden mellem den 1. april 1994 og den 15. april 2002 og vedrører hovedsagelig kartellets praksis med regelmæssigt og kollektivt at fastsætte bruttoprisen for salg og køb af vejanlægsbitumen, en ensartet rabat på bruttoprisen for deltagende vejanlægsfirmaer og en mindre maksimumrabat på bruttoprisen for andre vejanlægsfirmaer.
- (9) Det er Kommissionens opfattelse, at hele systemet med forberedende møder og fællesmøder, der mundede ud i aftaler mellem gruppen af bitumenleverandører og gruppen af entreprenører inden for vejanlæg om bruttopriser og rabatter for vejanlægsbitumen i Nederlandene er en del af en samlet ordning og derfor udgør én enkelt overtrædelse af traktatens artikel 81.

2. BØDER

2.1. Grundbeløb

- (10) Bødens grundbeløb fastsættes i forhold til overtrædelsens grovhed og varighed.

Grovhed

- (11) I sin vurdering af overtrædelsens grovhed tager Kommissionen hensyn til dens karakter, dens faktiske virkninger på markedet, hvor disse kan måles, og det relevante geografiske markeds størrelse.
- (12) I betragtning af overtrædelsens art, de konsekvenser, den må have haft på markedet, og den omstændighed, at den omfattede en betydelig del af fællesmarkedet, er det Kommissionens opfattelse, at de virksomheder, som denne beslutning er rettet til, har begået en meget alvorlig overtrædelse af traktatens artikel 81.

Differentieret behandling

- (13) Inden for kategorien meget alvorlige overtrædelser åbner bødeskalaen mulighed for en differentieret behandling af virksomhederne under hensyn til, hvilke faktiske økonomiske muligheder den enkelte virksomhed har haft for at skade konkurrencen betydeligt. Dette er relevant, når der som i denne sag er betydelige forskelle mellem de implikerede virksomheders markedsandele.

- (14) Virksomhederne er opdelt i seks kategorier alt efter deres relative betydning på det relevante marked i 2001, det sidste hele overtrædelsesår.

Tilstrækkeligt afskrækkende virkning

- (15) Kommissionen bemærker i forbindelse med denne procedure, at Shell, BP, Total og Kuwait Petroleum i regnskabsåret 2005, som er det seneste regnskabsår forud for denne beslutning, havde en omsætning på verdensplan på henholdsvis 246 mia. EUR, 203 mia. EUR, 143 mia. EUR og 37 mia. EUR. Alle de andre virksomheder havde en omsætning på verdensplan på mindre end 10 mia. EUR.
- (16) Det er Kommissionens opfattelse, at det i betragtning af omstændighederne i sagen ikke er nødvendigt at anvende en multiplikationsfaktor for at sikre, at bøderne til disse virksomheder med en omsætning på verdensplan på mindre end 10 mia. EUR får tilstrækkelig afskrækkende effekt. Kommissionen overvejer kun at gange bøderne til Shell, BP, Total og Kuwait Petroleum med en faktor, der er tilpasset sagens omstændigheder.

Varighed

- (17) Individualiserede multiplikationsfaktorer anvendes følgende på overtrædelsens varighed for hver virksomheds vedkommende; disse faktorer ligger mellem 1,5 til 8 år (se betragtning 6 ovenfor).

2.2. Skærpende og formildende omstændigheder*Skærpende omstændigheder*

- (18) Da overtrædelserne fandt sted, havde Shell allerede været genstand for Kommissionens tidligere forbudsbeslutninger for kartelaktiviteter⁽¹⁾. Denne gentagne overtrædelse er en skærpende omstændighed, der begrundes en forhøjelse på 50 % af grundbeløbet for bøden til Shell.
- (19) Under kontrolbesøgene nægtede KWS at underkaste sig kontrolundersøgelsen, hvilket foranledigede kontrolpersonalet til to gange at tilkalde assistance fra de nationale konkurrencemyndigheder og politiet. Det er Kommissionens opfattelse, at den hindring er en skærpende omstændighed, der begrundes en forhøjelse på 10 % af grundbeløbet for bøden til KWS.
- (20) Shell, som tilhører gruppen af bitumenleverandører, og KWS, som tilhører gruppen af bitumenkøbere, bærer et

særligt ansvar for deres rolle som initiativtagere til og ledere af kartellet. De var de drivende kræfter i kartellet. Den rolle, de spillede, begrundes en forhøjelse på 50 % af grundbeløbet for bøden til Shell og KWS.

2.3. Omsætningsgrænsen på 10 %

- (21) Artikel 23, stk. 2, i forordning (EF) nr. 1/2003⁽²⁾ fastsætter, at bøden for hver af virksomhederne ikke må overstige 10 % af omsætningen. Denne beløbsgrænse anvendes på de bøder, der er beregnet for Esha (Esha Holding BV, Smid & Hollander BV og Esha Port Services Amsterdam BV) og Klöckner Bitumen BV.

2.4. Anvendelse af samarbejdsmeddelelsen fra 2002*Bødefrigtagelse*

- (22) BP var den første virksomhed, der underrettede Kommissionen om bitumenkartellet i Nederlandene og Kommissionen bevilgede BP betinget bødefritagelse i overensstemmelse med punkt 15 i samarbejdsmeddelelsen. BP har samarbejdet fuldt ud, permanent og effektivt under hele Kommissionens administrative procedure. BP stoppede sin medvirken i den formodede overtrædelse senest på samme tid, som virksomheden fremlagde beviser efter samarbejdsmeddelelsen og tog ingen initiativer med henblik på at tvinge andre virksomheder til at deltage i overtrædelsen. BP er derfor berettiget til fuld bødefritagelse.

Punkt 23 b), første led (nedsættelse på 30-50 %)

- (23) Kuwait Petroleum var den næste virksomhed, der henvendte sig til Kommissionen i medfør af samarbejdsmeddelelsen, og var den første virksomhed, som opfyldte kravet i meddelelsens punkt 21. Det bevismateriale, som Kuwait Petroleum stillede til rådighed, styrkede Kommissionens muligheder for at bevise de pågældende kendsgerninger og udgjorde derfor en betydelig merværdi i forhold til det bevismateriale, som Kommissionen allerede var i besiddelse af på det tidspunkt. Den merværdi var betydelig, idet den bekræftede de eksisterende oplysninger og sammen med de oplysninger, som Kommissionen allerede var i besiddelse af, gjorde det muligt for Kommissionen at bevise overtrædelsen. Det skal tages i betragtning, at BP ikke deltog regelmæssigt i konsultationsmøderne med køberne om bitumen, og at Kuwait Petroleum var den første, der gav direkte bevismateriale om dette centrale element i kartellets funktion. I overensstemmelse med samarbejdsmeddelelsens punkt 23 er Kuwait Petroleum derfor berettiget til en nedsættelse af bøden på mellem 30 % og 50 %.

⁽¹⁾ Kommissionens beslutning af 23. april 1986 vedrørende en procedure i medfør af EØF-traktatens artikel 85 (IV/31,149 — *Polypropylen*, EFT L 230 af 18.8.1986, s. 1) og Kommissionens beslutning 94/599/EF af 27. juli 1994 vedrørende en procedure i medfør af EØF-traktatens artikel 85 (IV/31865 — *PVC II*, EFT L 239 af 14.9.1994, s. 14).

⁽²⁾ EFT L 1 af 4.1.2003, s. 1. Senest ændret ved forordning (EF) nr. 1419/2006 (EUT L 269 af 28.9.2006, s. 1).

- (24) Med henblik på den nøjagtige nedsættelse af bøden til Kuwait Petroleum skal der tages hensyn til, at Kuwait Petroleums anmodning om bødenedsættelse og det bevismateriale, der senere blev stillet til rådighed, ved sin detaljeringsgrad styrkede Kommissionen muligheder for at bevise de pågældende kendsgerninger. Det skal imidlertid også tages i betragtning, at anmodningen blev fremsat mere end 11 måneder efter, at Kommissionen havde foretaget kontrolbesøgene, og først efter, at Kommissionen havde sendt parterne en anmodning om detaljerede oplysninger om hændelserne. Desuden finder Kommissionen det alvorligt, at visse vigtige erklæringer, som Kuwait Petroleum fremsatte med hensyn til Exxon-Mobils påståede deltagelse i kartellet, senere blev omformuleret og ikke kunne bruges som bevismateriale mod denne virksomhed. Kommissionen konkluderer, at Kuwait Petroleum er berettiget til en nedsættelse på 30 % af den bøde, der ellers ville være pålagt virksomheden.
- Andre anmodninger om bødenedsættelse*
- (25) Shell sendte også en anmodning i henhold til afsnit B i samarbejdsmeddelelsen, men der blev ikke indrømmet nogen bødenedsættelse, da der ikke var tale om nogen betydelig merværdi.
- (26) Nynäs og Total hævder også, at de på frivillig basis har givet Kommissionen oplysninger, der er belastende for virksomhederne selv. Men Kommissionen finder ikke, at disse oplysninger udgør en tilstrækkelig stor merværdi, på grundlag af hvilken Kommissionen bør indrømme bødenedsættelse.
- (27) Wintershall hævder, at virksomheden bør være omfattet af BP's anmodning om bødefritagelse. Men Wintershall eksisterer stadig som en virksomhed adskilt fra BP, og det var BP og ikke Wintershall, der besluttede at anmode Kommissionen om bødefritagelse.
- 3. BESLUTNING**
- (28) Følgende virksomheder overtrådte traktatens artikel 81 ved regelmæssigt og kollektivt i de anførte perioder at fastsætte bruttoprisen for salg og køb af vejanlægsbitumen, en ensartet rabat på bruttoprisen for deltagende entreprenører inden for vejanlæg og en mindre maksimumrabat på bruttoprisen for andre entreprenører inden for vejanlæg: i Nederlandene.
- a) Ballast Nedam: Ballast Nedam NV og Ballast Nedam Infra BV fra 21. juni 1996 til 15. april 2002
- b) BAM NBM: BAM NBM Wegenbouw BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002 og Koninklijke BAM Groep NV fra 1. november 2000 til 15. april 2002
- c) BP: BP plc fra 1. april 1994 til 15. april 2002, BP Nederland BV fra 1. april 1994 til 1. januar 2000 og BP Refining & Petrochemicals GmbH fra 31. december 1999 til 15. april 2002
- d) Dura Vermeer: Vermeer Infrastructuur BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002, Dura Vermeer Groep NV fra 13. november 1998 til 15. april 2002 og Dura Vermeer Infra BV fra 30. juni 2000 til 15. april 2002
- e) Esha: Esha Holding BV, Smid & Hollander BV og Esha Port Services Amsterdam BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002
- f) HBG: HBG Civiel BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002
- g) Heijmans: Heijmans NV og Heijmans Infrastructuur BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002
- h) Klöckner: Klöckner Bitumen BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002 og Sideron Industrial Development BV fra 1. januar 2000 til 15. april 2002
- i) Kuwait Petroleum: Kuwait Petroleum Corporation, Kuwait Petroleum International Ltd og Kuwait Petroleum (Nederland) BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002
- j) KWS: Koninklijke Volker Wessels Stevin NV og Koninklijke Wegenbouw Stevin BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002
- k) Nynäs: AB Nynäs Petroleum og Nynäs Belgium AB fra 1. april 1994 til 15. april 2002
- l) Shell: Shell Petroleum NV, The Shell Transport and Trading Company Ltd og Shell Nederland Verkoopmaatschappij BV fra 1. april 1994 til 15. april 2002
- m) Total: Total Nederland NV fra 1. april 1994 til 15. april 2002 og Total SA fra 1. november 1999 til 15. april 2002
- n) Wintershall AG fra 1. april 1994 til 31. december 1999.

- (29) For de i foregående betragtning omhandlede overtrædelser pålægges følgende bøder:
- a) Ballast Nedam: Ballast Nedam NV og Ballast Nedam Infra BV, in solidum: 4,65 mio. EUR
  - b) BAM NBM: BAM NBM Wegenbouw BV: 13,5 mio. EUR, hvoraf Koninklijke BAM Groep NV in solidum hæfter for 9 mio. EUR
  - c) BP: BP plc: 0 mio. EUR, hvoraf BP Nederland BV in solidum hæfter for 0 mio. EUR, og BP Refining & Chemicals GmbH in solidum hæfter for 0 mio. EUR
  - d) Dura Vermeer: Vermeer Infrastructuur BV: 5,4 mio. EUR, hvoraf Dura Vermeer Groep NV in solidum hæfter for 3,9 mio. EUR, og Dura Vermeer Infra BV in solidum hæfter for 3,45 mio. EUR
  - e) Esha: Esha Holding BV, Smid & Hollander BV og Esha Port Services Amsterdam BV, in solidum: 11,5 mio. EUR
  - f) HBG: HBG Civiel BV: 7,2 mio. EUR
  - g) Heijmans: Heijmans NV og Heijmans Infrastructuur BV, in solidum: 17,1 mio. EUR
  - h) Klöckner: Klöckner Bitumen BV: 10 mio. EUR, hvoraf Sideron Industrial Development BV in solidum hæfter for 9 mio. EUR
  - i) Kuwait Petroleum: Kuwait Petroleum Corporation, Kuwait Petroleum International Ltd og Kuwait Petroleum (Nederland) BV, in solidum: 16,632 mio. EUR
  - j) KWS: Koninklijke Volker Wessels Stevin NV og Koninklijke Wegenbouw Stevin BV, in solidum: 27,36 mio. EUR
  - k) Nynäs: AB Nynäs Petroleum og Nynäs Belgium AB, in solidum: 13,5 mio. EUR
  - l) Shell: Shell Petroleum NV, The Shell Transport and Trading Company Ltd og Shell Nederland Verkoopmaatschappij BV, in solidum: 108 mio. EUR
  - m) Total: Total Nederland NV: 20,25 mio. EUR, hvoraf Total SA in solidum hæfter for 13,5 mio. EUR
  - n) Wintershall AG: 11,625 mio. EUR.
- (30) Ovennævnte virksomheder skal omgående bringe de i betragtning 28 nævnte overtrædelser til ophør i det omfang, dette ikke allerede er sket. De skal afstå fra enhver handling eller adfærd som beskrevet under betragtning 28 og fra enhver handling eller adfærd med samme eller tilsvarende formål eller virkning.
- (31) En ikke-fortrolig version af beslutningen findes på de autentiske sagsbehandlingssprog på konkurrencegeneraldirektoratets netsted:
http://europa.eu.int/comm/competition/index_da.html
-